

FIRMAET
MARTIN EINFELDT

9 måder at motivere skovejere til at udvikle naturværdier

Artikel til Wilhjelmkonferencen 14. november 2017

Martin Einfeldt, kommunikationsrådgiver

Derfor denne artikel

Denne artikel er baseret Einfeldt (2016) som jeg skrev da jeg var ansat i Dansk Skovforening.

Dér havde jeg ofte set psykologiske faktorer være nøglen til bedre naturforvaltning. Men hverken politikere, myndigheder, organisationer eller forskning fokuserede på psykologien i naturforvaltningen.

Denne artikel giver 9 anbefalinger til hvordan private skovejere kan motiveres til frivilligt at bevare og udvikle naturværdier på basis af deres selvbestemmelse.

24.000 beslutningstagere

70 % af Danmarks skovareal er privat ejet, enten af personer (60 %) eller virksomheder (10 %). Dette areal er fordelt på 24.000 ejendomme.

Hver enkelt skovejer tager beslutninger ud fra egne mål og prioriteringer i skovdriften. Ejeren er kun bundet af de fælles mål som lovgivning fastsæt-

ter. Skovejere er ikke ansatte i en virksomhed eller elever på en skole. Samfundet kan ikke detailstyre, kontrollere, undervise eller teste skovejere som fx arbejdsgivere eller lærere kan. Hvis samfundet vil opnå noget i en privat skov uden tvang, må man planlægge, aftale og udføre løsninger sammen med den enkelte ejer.

Der er store forskelle mellem danske skovejeres interesser og aktivitet i deres skovdrift (Boon et al. 2007).

Der findes ingen dansk forskning om psykologien i at eje skov. Men man kan antage at skovejerne har samme grundlæggende psykologiske behov som alle andre mennesker og samme individuelle variation i fx karakterstyrker, vaner, værdier, præferencer, ambitioner, drømme og intelligens.

Der kan være store forskelle på hvor meget skovejerskabet fylder i, påvirker og er påvirket af den enkelte skovejers psykologi: For nogle kan identiteten, arbejdet og livet som skovejer fylde meget i livet. For andre fylder skovejerskabet mindre og spiller måske en ubetydelig rolle i opfyldelsen af ejerens grundlæggende psykologiske behov.

*De forskellige grader af skovejeres motivation for at beskytte naturen i henhold til Ryan & Decis selvbestemmelsesskala
Jo længere mod højre, jo større selvbestemmelse.*

Motivation	Amotivation	Ydre				Indre
Reguleringsstil	Ikke-regulering	Ydre	Introiceret	Identificeret	Integreret	Indre
Regulering af en skovejers motivation for at beskytte naturen	Ingen intention, inkompetence, mangel på kontrol	Lydighed, ydre belønning og straf.	Selv-involvering. Omverdenens anerkendelse. Social kontrol.	Bevidst accept af mål og værdsættelse af handling. Overbevisning efter ydre påvirkning	Overensstemmelse, syntese med selvet. Tilegnelse af ydre påvirkning	Interesse, nydelse, tilfredsstillelse i sig selv
Fortolkning af en skovejers motivation og målsætning for at beskytte naturen	Skovejeren vil ikke gøre noget for at beskytte naturen	Skovejeren har ikke lyst til at gøre noget for at beskytte naturen	Skovejeren føler at han bør gøre noget for at beskytte naturen	Skovejeren har valgt at gøre naturbeskyttelse til et mål i sin skovdrift	Skovejeren vil gøre noget for at beskytte naturen fordi det stemmer med hans mål med sin skovdrift.	Skovejeren har mål med sin skovdrift er at beskytte naturen.
Antagelser om skovejeres handlinger for at beskytte naturen	Skoven typisk uden særlige naturværdier og skovejeren uden planer for at beskytte naturen	Skovejeren har næppe egne planer for at beskytte naturen	Skovejeren overvejer muligvis initiativer for at beskytte naturen	Skovejeren er måske i færd med at tage nye initiativer for at beskytte naturen	Skovejeren kan have taget initiativer for at beskytte naturen og vil fortsætte med flere initiativer	Skovejeren kan have bevaret og udviklet naturværdier i mange år, måske med økonomisk offervilje

Skovejere er forskelligt motiverede for at beskytte naturen

Ryan & Decis (2000) selvbestemmelsesteori opstiller en skala af motivationsformer alt efter hvor selvbestemte de er for individet. Se tabellen side 2.

Teorien fastslår selvbestemmelse, kompetence og relationer som grundlæggende psykologiske behov for alle mennesker og de primære faktorer der skaber motivation. Jo bedre disse behov opfyldes, jo mere fremmer det menneskers indtag af ydre motivation og dermed deres engagement, stræben, præstationer og trivsel.

Skovejeres indtag af ydre motivation for at beskytte naturen kan derfor støttes ved:

Selvbestemmelsesstøtte hvor skovejerne (1) oplever mening med at bevare og udvikle naturværdier, (2) kan sætte egne mål for naturbeskyttelse, (3) kan finde egne måder at nå målene på og (4) at lovgivningen beskytter skovejernes selvbestemmelse hvis de beskytter naturen som samfundet ønsker.

Kompetence forstås her som skovejers oplevelse af at kunne påvirke sine omgivelser. Den kan støttes ved (1) at skovejerne oplever læring, handlekraft og succes med at bevare og udvikle naturværdier, (2) at skovejerne oplever andre skovejeres succes med at bevare og udvikle naturværdier, (3) at fx rådgivere, skovejerkolleger, organisationer, myndigheder og politikere overbeviser ejerne om at de kan bevare og udvikle naturværdier med succes samt (4) at omverdenen hjælper ejerne til ikke at glide ind i manglen de tro på at de kan bevare og udvikle naturværdier.

Relationer som støttes ved opbygning af gensidig lydhørhed, hjælp, tillid og samarbejde med rådgivere, andre skovejere, skovens interessenter og mulige aftaleparter som typisk er medarbejdere og politikere i kommuner og ministerier.

Forhindringer for motivation

Indtag af ydre motivation for naturbeskyttelse kan forhindres hvis skovejerne oplever midlerne som udefra bestemte og fremmedgørende. Det kan fx være påtvungne målsætninger, metoder, evalueringer, styring, tidsfrister, belønning og trusler.

Skovejeres frygt for at miste selvbestemmelse kan også forstærkes af en debat og en stemning der fokuserer på konflikter og fjendebilleder. Den risiko er

der altid fordi fx uenighed, problemer, irritationer, bekymringer, modarbejde, skuffelser, fjendtlighed, vrede og mistillid som regel huskes bedre og genfortælles mere end fx enighed, problemfrihed, beroligelser, håb, samarbejde, succes, venlighed, glæde og tillid (Baumeister et al. 2001).

Frygten for at miste selvbestemmelse kan i yderste konsekvens motivere skovejere til at ødelægge værdier i skoven inden de fanges af fx lovgivning eller ufrivillig fredning.

Nogle målsætninger virker bedre end andre

Skovens mange værdier skaber mange interessekonflikter, både for samfundet og skovejere. Konflikterne drejer sig typisk om økonomi og om prioriteringer mellem mål.

Samfundet kan dog udforme sine naturbeskyttelsesmål så de egner sig bedst muligt til at motivere skovejere til at bidrage til realiseringen:

Tilnærmelsesmål motiverer bedre end undgåelsesmål ved at tegne en ønsket fremtidig tilstand og give en retning for handling (Sheldon 2012).

Fælles tilnærmelsesmål for samfundet og skovejere kan være at udvikle særlige biotoper eller at fremme hyppigheden af særlige arter på et areal.

Mestringsmål motiverer bedre end præstationsmål (Sheldon 2012). Mestringsmål gælder at forbedre sin præstation i forhold til egne succeskriterier. Det fremmer læring, brug af det lærte og lyst til at lære mere. Præstationsmål sættes for at præstere godt i forhold til andres succeskriterier.

Men politiske aftaler og beslutninger sigter typisk mod præstationsmål. De er konkrete, objektive, målbare, sammenlignelige og forhandlelige mens mestringsmål er abstrakte, subjektive og usammenlignelige.

Tidsfrister i politiske beslutninger virker ligesådan: Frister er nyttige til fx at planlægge, evaluere og presse myndigheder til at iværksætte beslutninger. Men for individer som ikke er aftalepart, kan tidsfrister modvirke indtag af ydre motivation.

Mestringsmål som samfundet kan sætte for naturbeskyttelse i private skove, kan fx være:

- at bygge gode samarbejder med skovejere.
- at skovejere øger deres viden om naturværdier, både i og uden for deres egen skov.
- at skovejere indtager motivation for at beskytte naturen.

Betaling kan være én blandt mange motivationsfaktorer

Betaling er det typiske politiske middel til at motivere individer.

Betaling kan motivere skovejere til handlinger som de ellers ikke ville foretage. Betaling kan også motivere skovejere der i nogen grad er selvbestemt motiverede for naturbeskyttelse, men som vurderer at det vil koste for dyrt i økonomisk handlefrihed og dermed selvbestemmelse hvis der ikke er betaling. Betaling kan således løse skovejernes målkonflikter og/eller bevarelse af økonomisk handlefrihed og dermed en oplevelse af selvbestemmelse.

Men betaling kan samtidig nedbryde en indre motivation for handlinger som individer ville have foretaget under alle omstændigheder: Betaling medfører typisk krav fra betaleren (samfundet) om fx påtvungne mål, ekstern kontrol, tidsfrister, regler og administration. Disse krav kan svække skovejernes oplevelse af selvbestemmelse og dermed indtag af ydre motivation for naturbeskyttelse.

Det giver samfundet et dilemma: Kan det betale sig at betale skovejere for at motivere dem til naturbeskyttelse? Og skovejere der er selvbestemt motiverede, har også et dilemma: Skal de tage imod penge og dermed afgive selvbestemmelse? Med 24.000 individuelle skovejere er der ingen universalløsninger på disse dilemmaer. Konklusionen må være:

Samfundet kan tilbyde betaling som én blandt mange motivationsfaktorer. Det vil virke forskelligt over for forskellige skovejere. Det må gøres meget klart for skovejerne hvad konsekvenserne er af at modtage betalingen. Så må ejerne selv, frivilligt og selvbestemt, afgøre om de vil tage imod betalingen med eventuelle risici for deres selvbestemmelse og indre motivation for naturbeskyttelse.

Succeser kan være selvforstærkende

Med udnyttelse af skovejernes selvbestemmelse kan samfundet mobilisere menneskelige ressourcer som ellers kan være utilgængelige, fx ejernes samarbejde, viden, ideer, netværk samt fysiske og økonomiske ressourcer som konkrete arealer og arbejdskraft. Det kan endda blive billigere for samfundet end kun at bruge betaling til at motivere skovejerne.

Og der er større perspektiver i at bygge på skovejeres selvbestemmelse. Hvis samarbejder lykkes og skaber gode oplevelser hos skovejere og andre involverede, vil det udvide deres opmærksomhed og opbygge ny viden, nye alliancer, nye færdigheder og et større repertoire af tanker, handlinger og opfattelser. Det er kernen i Fredericksons (2010) *broaden and build*-teori som videre forudsiger at de involverede parter med den nu udvidede opmærksomhed og større ressourcer vil opbygge optimisme, ukuelighed, åbenhed, accept og oplevelsen af formål.

Der giver håb om at succeser i samarbejder mellem skovejere og samfund om naturbeskyttelse vil sprede sig og bygge yderligere succeser op – hvis der er tilpas mange succeser og de er tilpas kendte.

Etiske risici

Når samfundet vil motivere individer til at gøre noget bestemt, fx at sortere affald, at stoppe med at ryge, at støtte en diktator eller at chikanere en befolkningsgruppe, rejser det etiske spørgsmål.

Samfundet kan motivere individer til at handle imod deres egne interesser og/eller til senere fortrydelse. Og samfundet kan motivere til handlinger som i sig selv er uetiske, fx hvis de skader andre personer eller værdier. Disse etiske risici er et vilkår i politik og massekommunikation som påvirker individers viden, følelser og/eller adfærd.

Politisk brug af motivation gennem individers selvbestemmelse kan også have det problem at samfundet benytter et effektivt psykologisk værktøj som individet ikke kender eller gennemskuer.

Disse etiske problemer må forebygges ved at de individer der skal påvirkes, kan tage bevidst, ligeværdig og kritisk stilling til mål, midler, konsekvenser og alternativer til det som samfundet ønsker af dem. Det forudsætter i dette tilfælde:

- **Læring** til skovejerne om naturbeskyttelse, dens konsekvenser og alternativer, især i deres egen skov.
- **Åbenhed** fra politikere og myndigheder om deres mål og midler.
- **Debat** blandt alle de mange involverede interessenter for at kvalificere alles parters beslutninger.

Anbefalinger

Sådan kan politikere, myndigheder, organisationer og forskning motivere private skovejere til at beskytte naturen:

1. **Tal med alle involverede** om at opbygge tillid og samarbejde baseret på frivillighed og selvbestemmelse.
2. Undersøg hvad der giver **mening** for de individuelle skovejere i at eje skov.
3. Hjælp skovejerne med at **finde mål for naturbeskyttelse** som stemmer overens med deres generelle mål for skovdriften.
4. Understøt skovejerne i **selv at vælge midlerne** til at nå deres mål.
5. Understøt skovejernes **læring** om naturbeskyttelse i egen skov og generelt.
6. Tag initiativ til **projekter der skaber tillid, samarbejde og resultater**.
7. Brug **penge og aftaler** til at løse skovejers målkonflikter, at bevare ejerens økonomisk handelfrihed eller at anerkende ejerens rolle – helst uden at svække skovejers oplevelse af selvbestemmelse.
8. **Spred erfaringer** om disse processer og resultater.
9. **Åbn processerne for debat** som forbedrer dem og forebygger misforståelser og manipulation.

Spørgsmålet der kan sætte det hele i gang

Folk er forskellige og lever i forskellige verdener. Sådan er det overalt, også i naturforvaltningen.

Nysgerrigheden på de andre og viljen til samarbejde kan åbne for nye måder at tale og være sammen på. Dét kan give nye resultater.

Det er ikke kun en sag for politikerne. Det er en sag for os alle i naturforvaltningen og debatten.

Begynd fx med at spørge de andre og de anderledes: "Hvad har du lyst til at vi skaber sammen?"

Referencer

- Baumeister, R.F., Bratslavsky, E., Finkenauer C. & Vohs K.D. (2001). Bad Is Stronger Than Good. *Review of General Psychology*. 5(4), 323-370.
- Boon, T. E. & Meilby, H. (2007). Describing management attitudes to guide forest policy implementation. *Small-scale Forestry*. 6(1), 79-92.
- Einfeldt, M. (2016). *Skovejeres selvbestemmelse som middel til biodiversitet. Muligheder for at motivere private skovejere til frivilligt at realisere samfundsmål*. Eksamensopgave på Master i Positiv Psykologi, DPU, Aarhus Universitet.
- Frederickson, B. (2010). *Positivitet - kilder til vækst i livet*. København: Dansk Psykologisk Forlag. Originaltitel: *Positivity: Groundbreaking research reveals how to embrace the hidden strength of positive emotions, overcome negativity, and thrive*. New York USA: Crown Publishers. Oversat af Henny Thomsen og Else-Marie Thomsen.
- Ryan, R. M. & Deci E. L. (2000). Self-Determination Theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 55(1), 68-78.
- Sheldon, K. (2012). *Motivation - Viden og værktøj fra positiv psykologi*. København: Forlaget Mindspace. Originaltitel: *Positive Motivation - a six week course*. 2008. Oversat af Ole Lindegård Henriksen.

Forside

Skovmose på Romsø, Storebælt.

Foto: Tanja Blindbæk Olsen, Dansk Skovforening.

